

Kapsamlı Türkçe Dilbilgisi İkinci Bölüm

در این فصل، به بررسی انواع اسم و پسوندهای اسمی می‌پردازیم.

Ad

2

فصل دوم: اسم

Önemli Noktalar

نکات مهم

اسم کلمه‌ای است که برای نامیدن هر چیزی، شخصی یا مکانی به کار می‌رود. صفت و ضمیر نیز جزو اسم هستند. در این فصل، مفصلاً به پسوندها (ekler) پرداخته می‌شود. یکی از مهم‌ترین بخش‌های زبان ترکی، پسوندهای اسمی می‌باشد که بزرگ‌ترین مشکل زبان‌آموزان نیز همین بخش است. به طوری که زبان‌شناسان، پسوندهای اصلی زبان ترکی را شاه‌رگ این زبان می‌دانند و به عبارتی می‌توان گفت ترکی زبان پسوندهاست. پسوندی مثل از، در، به، با، را، ... که خیلی از هم‌وطنان عزیز آذری هم از قوانین حاکم بر این پسوندها بی‌اطلاع هستند. نکته‌ی جالب‌توجه در مورد پسوندها این است که همه‌ی آن‌ها در آخر اسم می‌آیند. چیزی که در سایر زبان‌ها کمتر دیده می‌شود. مثلاً در ترکی می‌گوییم «خانه در» نه «در خانه»، یا می‌گوییم «خانه از»، «خانه به»، «خانه با»، «خانه را» که خانه را مشابه فارسی است.

ضمایر فاعلی: ضمیر کلمه‌ای است که جایگزین اسم می‌شود. ضمایر فاعلی ترکی عبارتند از:

Ben	Sen	O	Biz	Siz	Onlar
من	تو	او	ما	شما	آن‌ها

ضمایر اشاره:

Bu	این	Şu	این / آن	O	آن
Bunlar	این‌ها	Şunlar	این‌ها / آن‌ها	Onlar	آن‌ها
Burası	اینجا	Şurası	اینجا / آنجا	Orası	آنجا
Burada	در اینجا	Şurada	در اینجا / در آنجا	Orada	در آنجا
Böyle	این‌طور	Şöyle	این‌طور / آن‌طور	Öyle	آن‌طور

مثال

Bu ne?	این چی است؟	Bu saat.	این ساعت است.
Şunlar ne?	این‌ها چی هستند؟	Onlar dergi.	آن‌ها مجله هستند.
Burası neresi?	اینجا کجاست؟	Burası eczane.	اینجا داروخانه است.
Burada kim var?	در اینجا چه کسی هست؟	Burada anne ve baba var.	در اینجا پدر و مادر هستند.
Böyle oturma, şöyle otur.	این‌طور بنشین، آن‌طور بنشین.		

نکته

کلمه‌های o, şu و bu از آنجایی که تک‌سیلابی هستند و به حرف صدادار ختم می‌شوند، هر نوع پسوندی که به آن‌ها اضافه شود، یک n میانجی می‌گیرند.

پسوندهای اسمی مهم در زبان ترکی:

Çoğulluk eki : -ler / -lar

(۱) پسوند جمع(ها)

اگر آخرین حرف صدادار کلمه، یکی از چهار حرف خشن (a, ı, o, u) باشد، پسوند -lar می‌گیرد و اگر نرم (e, i, ö, ü) باشد، پسوند -ler می‌گیرد.
مانند:

Okullar	Evler	Arabalar	İsimler	Doktorlar
مدرسه‌ها	خانه‌ها	ماشین‌ها	اسم‌ها	دکترها
Gözlükler	Kitaplar	Kalemler	Yağmurlar	Defterler
عینک‌ها	کتاب‌ها	قلم‌ها	باران‌ها	دفترها

در این مورد، چند استثنا نیز وجود دارد.

Saatler	Harfler	Kalpler	Şefkatler	Seyahatler
ساعت‌ها	حرف‌ها	قلب‌ها	مهربانی‌ها	سیاحت‌ها

کلمات ... saat, harf, kalp, şefkat, seyahat, dikkat, yar, sürat, sıhhat, ... همگی عربی هستند و با وجود اینکه آخرین حرف صدادارشان خشن است (a) اما پسوندهایی که بعد از آنها می‌آیند، همواره نرم می‌باشند.

بعضی کلمات فارسی مانند احمد اینا، مادرم اینا، ماها و شماها در ترکی به شکل زیر است:

Ahmet'ler	Annemler	Bizler	Sizler
احمد اینا	مادرم اینا	ماها	شماها

Soru eki : mi/mı/mu/mü ?

(۲) پسوند پرسشی:

* این پسوند در زبان فارسی و آذری وجود ندارد و فقط برای سؤالی کردن اسم قبل از خود به کار می‌رود. مثلاً وقتی می‌خواهیم بگوییم «من؟» باید بگوییم «ben mi?» نه آنکه «ben?»

اگر آخرین حرف صدادار کلمه ı و a باشد mı، اگر i و e باشد mi، اگر u و o باشد mu و اگر ü و ö باشد mü می‌آید.

a, ı → mı	e, i → mi	o, u → mu	ö, ü → mü
-----------	-----------	-----------	-----------

مثال

Ben mi?	من؟	Bu ne? gözlük mü?	این چیه؟ عینکه؟
Sen mi?	تو؟	Bunlar dolap mı?	این‌ها کمد هستند؟
Burası okul mu?	اینجا مدرسه است؟	O erkek mi?	او پسر است؟
Ali doktor mu?	علی دکتر است؟	Hava sıcak mı?	هوا گرم است؟

گاهی این پسوند به معنای ... یا ... به کار می‌رود و بعد از هر دو اسم می‌آید. مانند:

Orhan mı, Emre mi?	أرهان یا امره؟	Biz mi, siz mi?	ما یا شما؟
Teyze nerede? Burada mı, orada mı?			خاله کجاست؟ اینجا یا آنجا؟

کلمه‌های پرسشی نیاز به پسوند پرسشی ندارند، زیرا خود پرسشی هستند. مانند:

Bu ne mi?	→ Bu ne?	این چیست؟	Otel nerede mi?	→ Otel nerede?	هتل کجاست؟
-----------	----------	-----------	-----------------	----------------	------------

کلمه‌هایی که پسوند‌هایشان استثنا بودند، اینجا نیز به همان شکل هستند.

Saat mi?	Harf mi?	Kalp mi?
ساعت؟	حرف؟	قلب؟
Şefkat mi?	Seyahat mi?	Dikkat mi?
مهربانی؟	سفر؟	توجه؟

ضمایر همراه پسوند پرسشی:

Ben mi?	Biz mi?
من؟	ما؟
Sen mi?	Siz mi?
تو؟	شما؟
O mu?	Onlar mı?
او؟	آن‌ها؟

نکته پسوند پرسشی mi در محاوره به شکل me تلفظ می‌شود. مثلاً به جای ben mi? ترک‌ها می‌گویند ben me?

Bulunma durum eki: -de/-da/-te/-ta

۳) پسوند جایگاهی (در):

اگر آخرین حرف صدادار کلمه، خشن (a, ı, o, u) باشد، پسوند -da و اگر نرم (e, i, ö, ü) باشد، پسوند -de می‌آید. اگر کلمه به یکی از حروف بی‌صدای بی‌واک f-s-t-k-ç-ş-h-p ختم شود، آن‌گاه -de → -te و -da → -ta تبدیل می‌شود. مانند:

Evde	Arabada	Nerede?	Burada	Orada
در خانه	در ماشین	در کجا؟	در اینجا	در آنجا
Hastanede	Savaşta	Parkta	Sepette	Cepde
در بیمارستان	در جنگ	در پارک	در سبد	در جیب

بدیهی است که استثنائات برای این پسوند نیز به همان شکل است.

O saatte	Kalpte	Bu harfte	Şefkatte	Şu seyahatte
در آن ساعت	در قلب	در این حرف	در مهربانی	در این سفر

ضمایر همراه پسوند جایگاهی (در):

Bende	دست من، پیش من	Bizde	دست ما، پیش ما
Sende	دست تو، پیش تو	Sizde	دست شما، پیش شما
Onda	دست او، پیش او	Onlarda	دست آن‌ها، پیش آن‌ها

همانطور که قبلاً گفته شد، به کلمه‌ی O هر پسوندی که اضافه شود، یک n میانجی می‌گیرد.

چند جمله با پسوند جایگاهی (در):

Kitap kimde?	کتاب دست کیه؟	→	Sıra kimde?	نوبت کیه؟
Kitap bende.	کتاب دست منه.	→	Sıra Ahmet'te.	نوبت احمده.

Ben önce ninemde kalırdım.	من قبلاً پیش مادربزرگم می‌ماندم.	→	Sizde hiç para yok.	شما اصلاً پول ندارید.
Biz Ulus'ta oturuyoruz.	ما در (محلّه‌ی) اولوس می‌نشینیم.	→	Burada yasaktır.	در اینجا ممنوع است.

Uzaklaşma eki : -den/-dan/-ten/-tan

٤) پسوند جدایی (از):

این پسوند نیز مانند پسوند شماره‌ی (٣) می‌باشد. مانند:

Buradan	Nereden?	Evden	Arabadan	Bariştan	Sabahtan	İsveç'ten	Etten
از اینجا	از کجا؟	از خانه	از ماشین	از صلح	از صبح	از سوئد	از گوشت

همچنین:

Saatten	Kalpden	Harften	Şefkatten	Seyahatten
از ساعت	از قلب	از حرف	از مهربانی	از سفر

ضمایر همراه پسوند (از):

Benden	Bizden
از من	از ما
Senden	Sizden
از تو	از شما
Ondan	Onlardan
از او	از آن‌ها

چند جمله همراه پسوند (از):

Senden hoşlanıyorum.	→	از تو خوشم می‌آید.
Ondan nefret ederim.	→	از او نفرت دارم.
Mehmet'ten beklemiyordum.	→	از محمد انتظار نداشتم.
Herşeyi iste, bunu isteme benden.	→	هر چیزی بخواه، اینو از من نخواه.
Sizden hiç bir şey bilmem.	→	از شما هیچ چیز نمی‌دانم.

Yönelme eki: -e/-a/-ye/-ya

٥) پسوند متممی (به):

اگر آخرین حرف صدادار کلمه، خشن (a, ı, o, u) باشد، پسوند -a می‌آید و اگر نرم (e, i, ö, ü) باشد، پسوند -e می‌آید. اگر کلمه به حرف صدادار ختم شود، یک y میانجی نیز می‌گیرد. این پسوند به معنای «به، به طرف، به سمت» می‌باشد. مانند:

Eve	Arabaya	Parka	Kütüphaneye	Öğretmenlere
به خانه	به ماشین	به سمت پارک	به طرف کتابخانه	به معلم‌ها
İnsanlara	Ayşe'ye	Orhan'a	İstanbul'a	Nereye?
به انسان‌ها	به عایشه	به ارهان	به سمت استانبول	به کجا؟

همچنین:

Saate	Harfe	Kalbe	Şefkate	Seyahate
به ساعت	به حرف	به قلب	به مهربانی	به سفر

ضمایر همراه پسوند متممی (به):

Bana	Bize
به من	به ما
Sana	Size
به تو	به شما
Ona	Onlara
به او	به آن‌ها

همانطور که می‌بینید، اول شخص مفرد و دوم شخص مفرد، کاملاً بی‌قاعده می‌باشند.

چند جمله با پسوند (به):

Buraya gel.	→	به اینجا بیا.
Nereye gidiyorsun?	→	به کجا می‌روی؟
Tahran'dan Ankara'ya gelir.	→	از تهران به آنکارا می‌آید.
Kime inanıyorsun?	→	به کی اعتماد می‌کنی؟
Bana sor.	→	از من بپرس.
Ali'ye söylüyorum.	→	به علی می‌گویم.

در هر زبانی، حروف اضافه متفاوت است و در ترکی نیز بعضی پسوندها شبیه فارسی نیست. مثلاً در ترکی نمی‌گوییم «از من بپرس» بلکه می‌گوییم «به من بپرس» و جمله‌ی beni sor معنای دیگری می‌دهد، یعنی سراغ مرا بگیر، جویای حال من شو و یا این‌که در ترکی، به‌جای «از تو تشکر می‌کنم» می‌گویند «به تو تشکر می‌کنم. Sana teşekkür ederim» یا «به من فخر کردی؟ bü bana küstün mü?»

Belirtme eki: -i/-ı/-u/-ü/-yi/-yı/-yu/-yü

۶) پسوند مفعولی (را):

اگر آخرین حرف صدادار کلمه (a, ı) باشد، پسوند ا، اگر (e, i) باشد، پسوند ı، اگر (o, u) باشد، پسوند u و اگر (ö, ü) باشد، پسوند ü می‌آید. اگر کلمه به حرف صدادار ختم شود، یک y میانجی نیز می‌گیرد. مانند:

Evi	Arabayı	Kolu	Gözlüğü	Emre'yi
خانه را	ماشین را	دست را	عینک را	امره را
Burayı	Kuzuyu	Ölüyü	Kimi?	İzmir'i
اینجا را	بره را	مرده را	چه کسی را؟	ازمیر را

همچنین:

Saati	Kalbi	Harfi	Şefkati	Seyahati
ساعت را	قلب را	حرف را	مهربانی را	سفر را

ضمایر فاعلی همراه پسوند مفعولی (را):

Beni	Bizi
من را	ما را
Seni	Sizi
تو را	شما را
Onu	Onları
او را	آنها را

چند جمله با پسوند (را):

Ben elmayı çok seviyorum.	من سیب را خیلی دوست دارم.	Sen Özlem'i tanıyor musun?	تو اوزلم را می‌شناسی؟
Ben o kızını beğenmedim.	من آن دختر را نپسندیدم.	Burayı biliyor musun?	اینجا را بلدی؟
O arabayı aldın mı?	آن ماشین را خریدی؟	Bunu satmak istiyorum.	می‌خواهم این را بفروشم.
Seni seviyorum!	دوستت دارم!	Onu istemiyorum.	آن را نمی‌خواهم.

İle -le/-la/-yle/-yla:

۷) پسوند همراهی (با):

کلمه‌ی ile شکل قدیمی و البته بسیار رسمی پسوند "با" می‌باشد. مانند :

Araba ile	با ماشین	Ev ile	با خانه
-----------	----------	--------	---------

اما در شکل‌های امروزی، شکل کوتاه‌شده‌ی آن را داریم. اگر آخرین حرف صدادار کلمه خشن (a, i, o, u) باشد، پسوند -la و اگر نرم (e, i, ö, ü) باشد، پسوند -le می‌آید. در صورتی که کلمه به حرف صدادار ختم شود یک y میانجی نیز می‌گیرد. مانند:

Uçakla	با هواپیما	Trenle	با قطار
Metroyla	با مترو	Emre'yle	با امره

همچنین:

Saatle	با ساعت	Harfle	با حرف
Kalple	با قلب	Şefkatle	با مهربانی
Seyahatle	با سفر		

ضمایر فاعلی به همراه پسوند همراهی (با):

Benimle (benle)	Bizimle (bizle)
با من	با ما
Seninle (senle)	Sizinle (sizle)
با تو	با شما
Onunla (onla)	Onlarla
با او	با آن‌ها

اگر پسوند "با" بین دو اسم بیاید معنای "و" می‌دهد.

Aysun'la Levent geldiler.	آیسون و لونت آمدند.
Dondurmayla pestilden hoşlanıyorum.	از بستنی و لواشک خوشم می‌آید.
Benle sen gideriz.	من و تو می‌رویم.

چند جمله با پسوند (با):

Benimle hiç konuşma.	اصلاً با من حرف نزن.
Siz neyle geleceksiniz?	شما با چی خواهید آمد؟
Can ile Canan yakında evleniyor.	جان و جانان به زودی ازدواج می‌کنند.
Kiminle işin var?	با کی کار داری؟
Üniversiteye arabayla gidiyorum.	با ماشین به دانشگاه می‌روم.

-e/-a/-ye/-ya kadar

۸) پسوند فاصله (تا):

از آنجایی که قانون هماهنگی حروف صدادار دیگر برای خواننده کاملاً جا افتاده، از اینجا به بعد از تکرار این قانون خودداری می‌کنم و فقط به نوشتن پسوندها بسنده می‌کنم. چند مثال:

Tahran'a kadar	تا تهران	Nereye kadar?	تا کجا؟
İstanbul'a kadar	تا استانبول	Oraya kadar	تا آنجا
Sabaha kadar	تا صبح	Yarına kadar	تا فردا
Saat altıya kadar	تا ساعت شش	Buraya kadar	تا اینجا

این پسوند بیشتر با پسوند از (-den/-dan/-ten/-tan) می‌آید. مانند:

Nereden nereye kadar?	از کجا تا کجا؟
Buradan oraya kadar	از اینجا تا آنجا
Ankara'dan İzmir'e kadar	از آنکارا تا ازمیر
Türkiye'den Almanya'ya kadar	از ترکیه تا آلمان
Dünden bugüne kadar	از دیروز تا امروز
Salıdan perşembeye kadar	از سه‌شنبه تا پنج‌شنبه
Şimdiye kadar	تا حالا

گاهی کلمه‌ی kadar نمی‌آید. مانند:

Pazardan cumaya از یکشنبه تا جمعه Antalya'dan Alanya'ya از آنتالیا تا آلانیا

تمامی پسوندهای گفته‌شده، جزو پسوندهای مهم ترکی هستند که مکالمه و نوشتن درست بدون دانستن این پسوندها غیر ممکن است.

پسوند (برای) için :

این پسوند به اسم نمی‌چسبد و فقط یک شکل دارد و بعد از اسم می‌آید. مانند:

Sağlık için	Parti için	Konuşmak için	Bağımsızlık için
برای سلامتی	برای مهمانی	برای صحبت کردن	برای استقلال
Yabancılar için	Bunun için	Makarna için	Yemek için
برای خارجی‌ها	برای این	برای ماکارانی	برای خوردن

ضمایر همراه پسوند için :

Benim için	Bizim için
برای من	برای ما
Senin için	Sizin için
برای تو	برای شما
Onun için	Onlar için
برای او	برای آن‌ها

گاهی پسوندهای به (-e /-a/-ye/-ya) نیز به معنای "برای" می‌باشد. مانند:

Bunu sana aldım.	این را برای تو خریدم.
Kime çalıştın?	برای کی کار کردی؟
Üniversiteye girmeye okuyorum.	برای ورود به دانشگاه درس می‌خوانم.
Arabaya yeni bir sprey aldım.	برای ماشین یک اسپری جدید گرفتم.

پسوندهای مقایسه‌ای gibi (مثل، مانند) و kadar (به اندازه‌ی) :

Senin (sen) gibi güzel	مثل تو زیبا	Ahmet gibi güçlü	مثل احمد قوی
Amerika gibi büyük	مثل آمریکا بزرگ	Şeker gibi tatlı	مثل شکر شیرین
Babam kadar	به اندازه‌ی پدرم	Dünya kadar	به اندازه‌ی دنیا
Ne kadar?	چقدر؟	Bu kadar	این قدر

چند جمله با پسوندهای gibi/kadar :

O kadar çok konuşma.	آنقدر زیاد حرف نزن.
Alev kadar kıskanç bir kız görmedim.	دختری به حسودی آلو ندیدم.
Ben de sizin gibi doktorum.	من هم مانند شما دکترم.
Ablan da senin kadar zayıf mı?	خواهرت هم به اندازه‌ی تو لاغر است؟
Serkan Mine kadar çalışkan değil.	سرکان به اندازه‌ی مینه پرکار نیست.

-den/-dan/-ten/-tan başka

پسوند غیر از، به جز:

Benden başka	Bundan başka	Peynirden başka	Uçaktan başka
غیر از من	غیر از این	غیر از پنیر	به جز هواپیما

چند جمله با پسوند -den başka :

Benden başka kim seni sever?	کی غیر از من، تو را دوست دارد؟
Ondan başka evde kim var?	کی به جز او، در خانه است؟
Ahmet'ten başkasını davet etme.	کسی را به جز احمد دعوت نکن.
Bardaktan başka ne istiyorsun?	غیر از لیوان، چه چیزی می‌خواهی؟

به جای پسوند -den başka می‌توان از hariç و dışına هم استفاده کرد. مانند:

Sen hariç kimse çalışmıyor.	Senin dışına kimse çalışmıyor.
غیر از تو کسی کار نمی‌کند.	به جز تو کسی کار نمی‌کند.

iyelik ekleri:

پسوندهای مالکیت:

در زبان ترکی، مالکیت شکل کاملاً متفاوتی دارد. مثلاً می‌گوییم «کتابم من، کتابت تو»، یعنی هم ضمیر پسوند می‌گیرد و هم اسم.

(الف) کلمات مختوم به حرف صدادار :

Benim	→	-m	Bizim	→	-miz/-mız/-muz/-müz
Senin	→	-n	Sizin	→	-niz/-nız/-nuz/-nüz
Onun	→	-si/-sı/-su/-sü	Onların	→	-leri/-ları

مثال

ماشین Araba		مادر Anne	
Benim arabam	Bizim arabamız	Benim annem	Bizim annemiz
ماشین من	ماشین ما	مادر من	مادر ما
Senin araban	Sizin arabanız	Senin annen	Sizin anneniz
ماشین تو	ماشین شما	مادر تو	مادر شما
Onun arabası	Onların arabaları	Onun annesi	Onların anneleri
ماشین او	ماشین آنها	مادر او	مادر آنها

Soru سؤال	
Benim sorum	Bizim sorumuz
سؤال من	سؤال ما
Senin sorun	Sizin sorunuz
سؤال تو	سؤال شما
Onun sorusu	Onların soruları
سؤال او	سؤال آنها

Örgü بافتنی	
Benim örgüm	Bizim örgümüz
بافتنی من	بافتنی ما
Senin örgün	Sizin örgünüz
بافتنی تو	بافتنی شما
Onun örgüsü	Onların örgüleri
بافتنی او	بافتنی آنها

(ب) کلمات مختوم به حرف بی صدا:

Benim	→	-im/-ım/-um/-üm
Senin	→	-in/-ın/-un/-ün
Onun	→	-i/-ı/-u/-ü

Bizim	→	-imiz/-ımız/-umuz/-ümüz
Sizin	→	-iniz/-ınız/-unuz/-ünüz
Onların	→	-leri/-ları

Baş سر	
Benim başım	Bizim başımız
سر من	سر ما
Senin başın	Sizin başınız
سر تو	سر شما
Onun başı	Onların başları
سر او	سر آنها

Beden بدن	
Benim bedenim	Bizim bedenimiz
بدن من	بدن ما
Senin bedenin	Sizin bedeniniz
بدن تو	بدن شما
Onun bedeni	Onların bedenleri
بدن او	بدن آنها

Kol دست	
Benim kolum	Bizim kolumuz
دست من	دست ما
Senin kolun	Sizin kolunuz
دست تو	دست شما
Onun kolu	Onların kolları
دست او	دست آنها

Gözlük عینک	
Benim gözlüğüm	Bizim gözlüğümüz
عینک من	عینک ما
Senin gözlüğün	Sizin gözlüğünüz
عینک تو	عینک شما
Onun gözlüğü	Onların gözlükleri
عینک او	عینک آنها

همانطور که قبلاً گفته شد، کلمه‌ی gözlük چون پسوندی که به آن اضافه شده با حرف صدادار شروع شده $k \rightarrow \text{ğ}$ تبدیل می‌شود. در مورد پسوند مالکیت سوم شخص مفرد و جمع، چون به حرف صدادار ختم می‌شوند، هر پسوندی که به آن‌ها اضافه شود، یک n میانجی می‌گیرد (به جز پسوند همراهی با). مانند:

Onların ailelerini	Onun yüzünden	Onların ortasında	Onun elinde	Ali'nin evine
خانواده‌های آن‌ها را	از صورت او	در میان آن‌ها	در دست او	به خانه‌ی علی

می‌توان ضمایر را هم نیاورد و فقط پسوند مالکیت را به آخر اسم اضافه کرد. مانند:

Arabası çok güzel. **ماشینش خیلی شیکه.** Kardeşin yakışıklı. **برادرت خوش تیپه.**

می‌توان ابتدا اسم را جمع بست و سپس پسوندهای مالکیت را آورد. مانند:

Benim kızlarım **دختران من** Senin evlerin **خانه‌های تو**

Sayı :

عدد:

عدد نیز جزو اسم محسوب می شود.

اعداد اصلی:

0	sıfır	11	on bir	22	yirmi iki	100	yüz
1	bir	12	on iki	23	yirmi üç	101	yüz bir
2	iki	13	on üç	30	otuz	110	yüz on
3	üç	14	on dört	31	otuz bir	200	iki yüz
4	dört	15	on beş	32	otuz iki	300	üç yüz
5	beş	16	on altı	40	kırk	400	dört yüz
6	altı	17	on yedi	50	elli	500	beş yüz
7	yedi	18	on sekiz	60	altmış	600	altı yüz
8	sekiz	19	on dokuz	70	yetmiş	700	yedi yüz
9	dokuz	20	yirmi	80	seksen	800	sekiz yüz
10	on	21	yirmi bir	90	doksan	900	dokuz yüz

1000	bin	10000	on bin
1100	bin yüz	100000	yüz bin
2000	iki bin	1000000	bir milyon
3000	üç bin	1000000000	bir milyar

مثال

Birkaç örnek	78	yetmiş sekiz
	249	iki yüz kırk dokuz
	1236	bin iki yüz otuz altı
	54750	elli dört bin yedi yüz elli
	338916	üç yüz otuz sekiz bin dokuz yüz on altı
	1000999	bir milyon dokuz yüz doksan dokuz

شماره های تلفن:

شماره های تلفن مانند فارسی، دو رقم دو رقم و سه رقم سه رقم گفته می شود.

435 97 81	dört yüz otuz beş doksan yedi seksen bir
468 70 63	dört yüz altmış sekiz yetmiş altmış üç
444 0 532	dört yüz kırk dört sıfır beş yüz otuz iki
0533-818 19 70	sıfır beş yüz otuz üç-sekiz yüz on sekiz on dokuz yetmiş

اگر عددی همراه با اسم بیاید، اسم مانند زبان انگلیسی جمع بسته نمی شود. مانند:

beş adamlar → beş adam	پنج مرد
iki araba	dört çocuk
دو ماشین	چهار بچه
	on bir tavuk
	یازده مرغ

اعداد ترتیبی:

اعداد ترتیبی با پسوندهای روبرو ساخته می‌شوند.

-inci/-ıncı/-uncu/-üncü

1.	birinci	اول	6.	altıncı	ششم	11.	on birinci	یازدهم
2.	ikinci	دوم	7.	yedinci	هفتم	12.	on ikinci	دوازدهم
3.	üçüncü	سوم	8.	sekizinci	هشتم	20.	yirminci	بیستم
4.	dördüncü	چهارم	9.	dokuzuncu	نهم	100.	yüzüncü	صدم
5.	beşinci	پنجم	10.	onuncu	دهم	1000.	bininci	هزارم

sonuncu

آخرین، آخر

kaçıncı?

چندمین، چندم؟

برای نشان دادن عدد ترتیبی به شکل رقم، بعد از عدد یک نقطه "." می‌آید.

فرق سوم و سومین در این است که اگر اسم ابتدا بیاید، می‌گوییم سوم و اگر در آخر بیاید، می‌گوییم سومین. هم سوم و هم سومین üçüncü معنا می‌دهند. مانند:

üçüncü kitap

سومین کتاب

کتاب سوم

مثال

beşinci kat	altıncı bölüm	kaçıncı mevsim?	sonuncu durak
طبقه‌ی پنجم	قسمت ششم	فصل چندم؟	ایستگاه آخر

اعداد توزیعی:

با افزودن پسوندهای -er/-ar، اگر عدد به حرف صدادار ختم شود -şer/-şar عدد توزیعی ساخته می‌شود. مانند:

birer	ikişer	üçer	dörder	beşer
altışar	yedişer	sekizer	dokuzar	onar

چند جمله با اعداد توزیعی:

Teker teker girin.	تک‌تک وارد شوید.
Herkesten onar cümle istiyorum.	از هر کس، نفری ده جمله می‌خواهم.
Lütfen beşer ekmek gönderin.	لطفاً نفری پنج تا نان بفرستید.

ریاضیات و اعداد:

چهار عمل اصلی

Artı	Eksi	Çarpı	Bölü
به‌اضافه‌ی	منهای	ضربدر	تقسیم بر
Toplama	Çıkarma	Çarpma	Bölme
جمع	تفریق	ضرب	تقسیم

کلمات artı و eksi به معنای معایب و مزایا نیز هست. مانند:

Eksileri var artıları da var.

معایبی دارد، مزایایی هم دارد.

Birkaç örnek	$2+2=4$	iki artı iki eşittir dört
	$5-3=2$	beş eksi üç eşittir iki
	$2 \times 4=8$	iki çarpı dört eşittir sekiz
	$10 \div 5=2$	on bölü beş eşittir iki

اعداد کسری:

$\frac{3}{4}$	$\frac{5}{8}$	$\frac{5}{10}$
dörtte üç	sekizde beş	onda beş
$\frac{15}{100}$	$\frac{1}{1000}$	%.25
yüzde on beş	binde bir	yüzde yirmi beş

Saat:

ساعت:

در ترکی دو نوع سؤال در مورد ساعت داریم:

۱ ساعت چند است؟ ۱ Saat kaç?

(الف) برای بیان ساعت‌های رُند، از کلمه‌ی (عدد ساعت+saat) استفاده می‌کنیم. مانند:

01:00	02:00	05:00	16:00	08:30
Saat bir	Saat iki	Saat beş	Saat on altı	Saat sekiz buçuk

(ب) برای بیان ... دقیقه گذشته از:

Saat + عدد دقیقه گذشته + $(y) - i / - ı / - u / - ü$ + عدد ساعت

02:05	04:10	07:25	09:40
Saat ikiyi beş geçiyor	Saat dördü on geçiyor	Saat yediyi yirmi beş geçiyor	Saat dokuzu kırk geçiyor

(ج) برای بیان ... دقیقه مانده به:

Saat + عدد دقیقه مانده + $(y) - e / - a$ + عدد ساعت بعدی + var

03:35	05:40	08:45	11:55
Saat dörde yirmi beş var	Saat altıya yirmi var	Saat dokuzaya çeyrek var	Saat on ikiye beş var
		dokuzaya on beş var	

کلمه‌ی çeyrek همان چارک، به معنای ربع می‌باشد.

۲ در ساعت چند؟ ۲ Saat kaçta?